

DOUĂ TOPOARE DE LUPTĂ DIN PIATRĂ ȘLEFUITĂ DESCOPERITE ÎN JUDEȚUL SATU MARE

N. IERCOȘAN

Topoarele de luptă din piatră șlefuită, denumite și topoare cu ceafa cilindrică, constituie o categorie de arme bine definită funcțional, tipologic și cronologic¹.

Răspândite pe teritorii întinse², aceste tipuri de topoare au apărut în perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, constituind model pentru topoarele de aramă³, dar s-au menținut paralel cu acestea, până la mijlocul epocii bronzului⁴.

Studiile asupra topoarelor de luptă au făcut posibilă o încadrare tipologică și cronologică a acestora, în două categorii: varianta A, cu profilul longitudinal drept, caracteristice eneoliticului târziu și începutului epocii bronzului și varianta B, cu profilul longitudinal curbat sau frînt în dreptul orificiului și care prezintă o îndoire a muchiei, caracteristice epocii bronzului timpuriu și mijlociu⁵.

Prezentăm mai jos două piese descoperite în județul Satu Mare:

1. BLAJA (sat aparținător orașului Tășnad). Descoperit întâmplător în anul 1964 în punctul „Jolța“, toporul a fost donat Muzeului orașenesc Carei (inv. 23; fig. 1 b; 2 b).

Toporul, lucrat, îngrijit, din andezit de culoare cenușie, are corpul svelt și prezintă o îngroșare pronunțată în dreptul orificiului. Are axul

¹ E. Comșa, *Date despre unelte de piatră șlefuită din epoca neolitică și din epoca bronzului de pe teritoriul României*, SCIV, 23, 1972, 2, p. 245—262.

² E. Tudor, *Un mormînt de la începutul epocii bronzului descoperit la Răcăciuni (jud. Bacău)*, SCIV, 24, 1973, 2, p. 283—289, nota 11; M. Irimia, *Un topor cu ceafa cilindrică de la Făgăraș (jud. Sibiu)*, Pontica, XI, 1978, p. 223—225, nota 3.

³ I. Berciu, *Topogarele de cupru cu două brațe opuse-tipologie și origină*, Apulum, I, 1939—1942, p. 39—71; Al. Vulpe, *Depozitul de la Tufa și topoarele cu ceafă cilindrică*, SCIV, X, 1959, 2, p. 265—264; idem, *Începuturile metalurgiei aramei în spațiul carpato-dunărean*, SCIV, 24, 1973, p. 217—237; E. Comșa, *art. cit.*, p. 260; M. Irimia, *art. cit.*, p. 224; E. Stoicovici, M. Blăjan, *Unelte și arme de piatră descoperite în împrejurimile Mediașului (jud. Sibiu)*, Apulum, XVII, 1979, p. 46.

⁴ Al. Vulpe, *art. cit.*, p. 270—271; E. Comșa, *art. cit.*, p. 260; E. Stoicovici, M. Blăjan, *loc. cit.*

⁵ Al. Vulpe, *art. cit.*, p. 271; M. Irimia, *art. cit.*, p. 225.

Fig. 1. Topoare de luptă descoperite la Dumbrava (a) și Blaja (b).

longitudinal drept. Brațul spre muchie este mai scurt și are formă cilindrică, muchia fiind rotundă, cu suprafața netedă. Poziția orificiului este mai aproape de muchie. Taișul este drept, simetric și lătit spre vîrf, moderat arcuit și bine ascuțit. Prezintă evidente urme de folosire, din vechime, reliefate pronunțat pe suprafața piesei prin două zgîrieturi: una de formă arcuită, pe o față laterală a taișului și una oblică față de axul longitudinal, pe partea din față a taișului toporului.

Dimensiuni: lungimea: 14,5 cm; grosimea în dreptul orificiului: 4,5 cm; lățimea taișului: 4 cm; diametrul muchiei: 3 cm; diametrul orificiului: 2,5 cm; greutatea: 330 gr.

Condițiile descoperirii fiind incerte, nu ne permit o încadrare culturală sigură a piesei. Tipologic, toporul face parte din varianta A, cu profilul longitudinal drept⁶, astfel cronologic, cu unele rezerve, putem atribui piesa prezentată, eneoliticului⁷.

⁶ Ibidem.

⁷ Roska Marton, *Erdély régészeti repertórium*, I, Óskor, Cluj, 1942, p. 280 semnalează la Blaja în punctul „Jolța” o așezare eneolitică cu ceramică pictată, 28 bucăți de așchii de obsidian și un nucleu. Menționăm încă două topoare perforate din piatră (Muzeul orașenesc Carei, inv. 2.051—2.052) precum și fragmente ceramice Tisa I (inv. 2.053), cercetări de teren I. Némethi, 1969. În colecțiile Muzeului județean Satu Mare se mai găsesc două dălți și un topor neperforat din piatră șlefuită (inv. 30.374—30.376) descoperite în 1973 în același loc.

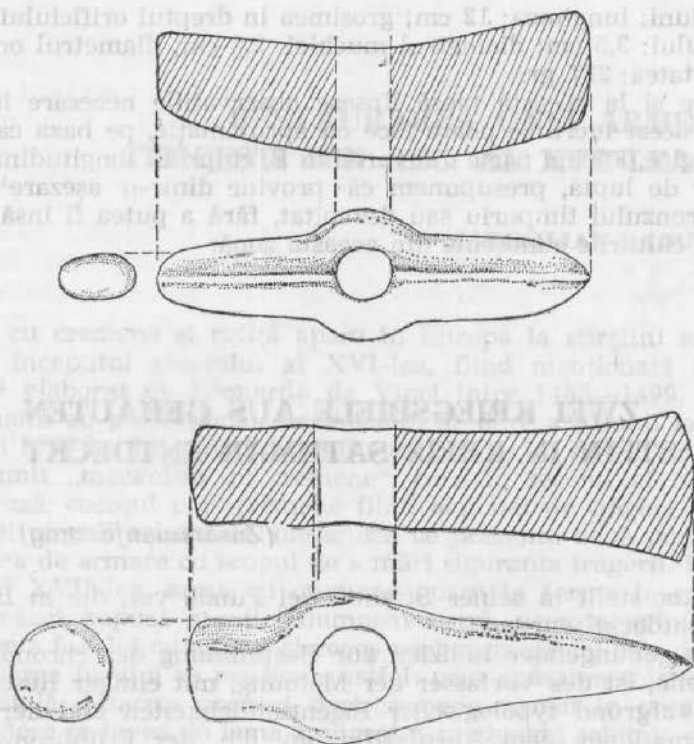

Fig. 2. Topoare de luptă descoperite la Dumbrava (a) și Blaja (b).

2. DUMBRAVA (com. Livada). În colecția Școlii generale Livada (inv. 15)⁸, se găsește un topor de luptă din piatră șlefuită, descoperit întâmplător în anul 1975 la Dumbrava, în punctul „Lingă gară”⁹ (Fig. 1 a; 2 a).

Piesa lucrată cu deosebită grijă, din tuf vulcanic, de culoare cenușie, prezintă o îngroșare bine delimitată, pentru a i se da armei o rezistență mai mare la lovire. Orificiul se găsește la jumătatea distanței dintre muchie și tăiș. Axul longitudinal este frânt în dreptul orificiului. Tăișul este slab arcuit și bine ascuțit. Brațul muchiei are formă ovală în profil transversal, suprafața muchiei fiind bombată. Pe muchiile laterale prezintă o nervură în relief foarte îngrijit lucrată. Se observă urme de folosire, toporul având tăișul știrbit.

⁸ Inventariat de subsemnatul la 16. 09. 1981. Mulțumim prof. A. Anzik pentru informațiile furnizate.

⁹ Din același punct mai provin două dălți și două topoare neperforate descoperite în 1972 (Muzeul județean Satu Mare, inv. 30.370—30.373) precum și alte 31 unelte de piatră (colecția Școlii generale Livada, inv. 1, 3, 8—14, 16—37) descoperite întâmplător între anii 1974—1976.

Dimensiuni: lungimea: 12 cm; grosimea în dreptul orificiului: 3,8 cm; lățimea tăișului: 3,5 cm; diametrul muchiei: 2,3 cm; diametrul orificiului: 1,7 cm; greutatea: 227 gr.

Deoarece și la această piesă lipsesc observațiile necesare încadrării cronologice, acest lucru se poate face cu aproximație, pe baza caracteristicilor tipologice. Făcînd parte din varianta B, cu profil longitudinal curb¹⁰, a topoarelor de luptă, presupunem că provine dintr-o așezare¹¹, datînd din epoca bronzului timpuriu sau dezvoltat, fără a putea fi însă integral uneia dintre culturile cunoscute din această zonă.

ZWEI KRIEGSBIELE AUS GEHAUTEN STEIN IN KREIS SATHMAR ENTDECKT

(Zusammenfassung)

Der Autor stellt in seiner Studie zwei Funde vor, die in Blaja und Dumbrava entdeckt wurden.

Mangels genügender Indizien zur Bestimmung der chronologischen Lage der Beile, ist des Verfasser der Meinung, mit einiger Reserve, dass die Funde, aufgrund typologischer Eigentümlichkeiten und der vorhandenen Informationen dem Äneolytithikum, d.h. der Frühbronzezeit angehören.

¹⁰ Al. Vulpe, *art. cit.*, p. 271; M. Irimia, *art. cit.*, p. 225.

¹¹ Informații Gh. Lăzin, Muzeul județean Satu Mare.